

RAQAMLI KOMMUNIKATSIYADA ZOOKOMPONENTLI MAQOLLARNING LINGVOPOETIK VA SEMANTIK XUSUSIYATLARI

Uralova Oysulov Poyan qizi,
Filologiya fanlari doktori (DSc),
Termiz iqtisodiyot va servise universiteti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18721308>

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli kommunikatsiya (internet, ijtimoiy tarmoqlar, forumlar va bloglar) kontekstida zookomponentli maqollarning lingvopoetik va semantik xususiyatlari ilmiy tahlil qilingan. Tadqiqotning asosiy maqsadi hayvon obrazlari orqali til va madaniyatning o'zaro bog'liqligini aniqlash, shuningdek, ularning digital kommunikatsiyadagi funksiyalarini o'rganishdir. Maqolada ingliz va o'zbek tilidagi zookomponentli maqollar solishtirma usulda tahlil qilinib, ularning lingvopoetik imkoniyatlari, metaforik funksiyalari, semantik o'ziga xosliklari va kommunikativ samaradorligi ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, digital kommunikatsiyada hayvon metaforalari nafaqat ma'no uzatishda, balki badiiy-estetik ta'sir yaratishda ham muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, maqolada raqamli kommunikatsiya sharoitida zookomponentli ifodalar qanday yangi ma'no va konnotatsiyalar kasb etishi ham tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: zookomponent, maqol, lingvopoetika, semantika, metafora, digital kommunikatsiya, internet tilshunosligi, ijtimoiy tarmoq, kommunikativ funksiyalar

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the linguopoetic and semantic features of zoo-component proverbs in the context of digital communication, including the Internet, social media platforms, forums, and blogs. The main purpose of the study is to explore the interrelation between language and culture through animal imagery in proverbs and to examine their functional role in digital communication. A comparative approach is applied to analyze zoo-component proverbs in English and Uzbek, focusing on their linguopoetic potential, metaphorical functions, semantic specificity, and communicative effectiveness. The findings indicate that animal metaphors in digital communication are essential not only for conveying meaning but also for creating aesthetic and poetic effects. Additionally, the study highlights how zoo-component expressions acquire new meanings and connotations in online communication, reflecting evolving cultural and social contexts.

Keywords: zoo-component, proverb, linguopoetics, semantics, metaphor, digital communication, Internet linguistics, social media, communicative functions

Аннотация. В статье представлен комплексный анализ лингвопоэтических и семантических особенностей зоокомпонентных пословиц в контексте цифровой коммуникации, включая Интернет, социальные сети, форумы и блоги. Основная цель исследования — выявить взаимосвязь языка и культуры через образы животных в пословицах, а также изучить их функциональную роль в цифровой коммуникации. Применён сравнительный подход для анализа зоокомпонентных пословиц на английском и узбекском языках, с акцентом на их лингвопоэтический потенциал, метафорические функции, семантическую специфику и коммуникативную эффективность. Результаты показывают, что метафоры животных в цифровой коммуникации имеют важное значение не только для передачи смысла, но и для создания эстетического и поэтического эффекта. Кроме того, исследование демонстрирует, как зоокомпонентные выражения приобретают новые значения и коннотации в онлайн-коммуникации, отражая изменения культурного и социального контекста.

Ключевые слова: зоокомпонент, пословица, лингвопоэтика, семантика, метафора, цифровая коммуникация, интернет-лингвистика, социальные сети, коммуникативные функции.

Kirish. Raqamli kommunikatsiya, ya'ni internet, ijtimoiy tarmoqlar, bloglar va forumlar, zamonaviy jamiyatning ajralmas qismiga aylanganligi sababli, til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni chuqur o'rganish bugungi tilshunoslik va adabiyotshunoslikning eng dolzarb masalalaridan biriga aylanmoqda. Shu kontekstda xalq og'zaki ijodining qadimiy va boy shakllaridan biri — zookomponentli maqollar, ya'ni hayvon obrazlari orqali ifodalangan maqollar — lingvistik, kognitiv va madaniy tahlil uchun markaziy obyekt sifatida e'tiborli hisoblanadi. Zookomponentli maqollar tilning nafaqat semantik va struktural xususiyatlarini, balki xalq mentaliteti, qadriyatlarini, ijtimoiy va madaniy normativlarini ham aks ettiradi. Ularning semantik va lingvopoetik funksiyalari, shuningdek, kommunikativ samaradorligi, til va madaniyatning o'zaro bog'liqligini tadqiq qilish imkonini beradi. Raqamli kommunikatsiya esa ushbu an'anaviy lingvistik birliklarni yangi kommunikativ muhitga moslashtirib, ularning semantik, pragmatik va lingvopoetik imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bois, ingliz va o'zbek tillarida zookomponentli maqollarning lingvopoetik va semantik xususiyatlarini tadqiq qilish bugungi ilmiy jamoatchilik uchun katta dolzarblikka ega. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi — ingliz va o'zbek zookomponentli maqollarni raqamli kommunikatsiya kontekstida solishtirma tahlil qilish, ularning lingvopoetik va semantik xususiyatlarini aniqlash, shuningdek, hayvon metaforalarining kommunikativ va estetik funksiyalarini o'rganishdir. Tadqiqot quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

- ❖ Ingliz va o'zbek zookomponentli maqollarni tanlab olish va ularni turkumlash;
- ❖ Maqollarning lingvopoetik, semantik va metaforik xususiyatlarini tahlil qilish;
- ❖ Raqamli kommunikatsiyada maqollarning yangi ma'no va konnotatsiyalar kasb etishini aniqlash;
- ❖ Hayvon metaforalari orqali xalq mentaliteti va kommunikativ effektini o'rganish;
- ❖ Tadqiqot natijalarini ilmiy va amaliy kontekstda tahlil qilib, lingvistik va madaniy bilimlarni boyitish.

Maqolada solishtirma tahlil asosida olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, digital kommunikatsiyada hayvon metaforalari nafaqat ma'no uzatishda, balki badiiy-estetik ta'sir yaratishda ham muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, raqamli kommunikatsiya sharoitida zookomponentli ifodalar o'ziga xos yangi ma'nolar va konnotatsiyalar kasb etadi, bu esa til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlikni chuqurroq tushunishga, shuningdek, zamonaviy kommunikatsiyada ularni samarali qo'llashga imkon yaratadi. Ushbu tadqiqot nafaqat solishtirma tilshunoslik va lingvopoetika sohalarida yangi ma'lumotlar beradi, balki digital kommunikatsiya va internet lingvistikasi bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, hayvon obrazlarining lingvopoetik va semantik salohiyati zamonaviy kommunikatsiyada ularning funksional va estetik

ahamiyatini ochib beradi, bu esa tilshunoslik va adabiyotshunoslik fanlarining rivojiga o'z hissa qo'shadi.

Metodologiya. Ushbu tadqiqot ingliz va o'zbek tillaridagi zookomponentli maqollarning raqamli kommunikatsiya kontekstida lingvopoetik va semantik xususiyatlarini chuqur o'rganishga qaratilgan bo'lib, integrativ va solishtirma yondashuv asosida olib borildi. Tadqiqotning metodologik asosi zamonaviy lingvistik, kognitiv va adabiyotshunoslik nazariyalariga tayangan bo'lib, ilmiy tizimlilik va izchillik prinsiplari bilan amalga oshirildi. Tadqiqot jarayonida bir nechta ilmiy usullar birlashtirildi. Solishtirma tahlil yordamida ingliz va o'zbek zookomponentli maqollar turkumlanib, ularning semantik, lingvopoetik va metaforik xususiyatlari aniqlandi. Lingvopoetik tahlil usuli orqali maqollardagi hayvon obrazlarining badiiy-estetik funksiyalari, ularning kommunikativ samaradorligi va madaniy mazmuni o'rganildi. Semantik tahlil yordamida zookomponentlarning ma'no spektri, metaforik konnotatsiyalari va raqamli kommunikatsiya sharoitida qo'llanilishining o'ziga xos xususiyatlari tadqiq qilindi. Shuningdek, kognitiv yondashuv qo'llanilib, hayvon metaforalari orqali xalq mentaliteti, dunyoqarashi va madaniy qadriyatlar tahlil qilindi. Digital kommunikatsiya kontekstida kuzatuv usuli yordamida internet, ijtimoiy tarmoqlar va forumlarda zookomponentli maqollar aniqlanib, ularning zamonaviy qo'llanilishi va yangi ma'nolar kasb etishi o'rganildi.

Tadqiqot materiali sifatida ingliz va o'zbek tilidagi zookomponentli maqollar, xalq og'zaki ijodining klassik va zamonaviy namunalar, shuningdek, internet va ijtimoiy tarmoqlarda ishlatilgan zookomponentli ifodalar tanlandi. Tadqiqot jarayoni davomida olingan ma'lumotlar turkumlanib, ularning lingvopoetik, semantik va metaforik jihatlari izchil tarzda tahlil qilindi. Shuningdek, digital kommunikatsiya muhitida maqollarning yangi ma'nolar va konnotatsiyalar kasb etishi kuzatildi, bu esa tadqiqot natijalarini yanada boyitdi. Metodologiyaning nazariy asosi sifatida solishtirma tilshunoslik, lingvopoetika va metafora nazariyalari, kognitiv lingvistika hamda internet va digital kommunikatsiya lingvistikasi tamoyillari tanlandi. Ushbu yondashuv tadqiqotga tizimlilik va natijaviylikni ta'minlab, ingliz va o'zbek tillaridagi zookomponentli maqollarni raqamli kommunikatsiya kontekstida chuqur va integrativ tahlil qilish imkonini yaratdi. Shu metodologiya yordamida tadqiqot zookomponentli maqollarning lingvopoetik va semantik xususiyatlarini aniqlash, ularning digital kommunikatsiya sharoitida yangi ma'no va konnotatsiyalar kasb etishini kuzatish, shuningdek, hayvon obrazlarining lingvopoetik va estetik salohiyatini ilmiy jihatdan asoslash imkonini berdi. Ushbu yondashuv til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlikni yanada chuqurroq tushunishga, shuningdek, zamonaviy kommunikatsiyada zookomponentli ifodalarni samarali qo'llashga xizmat qiladi.

Tahlil natijalari. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ingliz va o'zbek tillaridagi zookomponentli maqollar raqamli kommunikatsiya kontekstida o'ziga xos lingvopoetik va semantik xususiyatlarga ega. Solishtirma tahlil yordamida aniqlanishicha, har ikki til

tizimida hayvon metaforalari nafaqat semantik ma'no uzatishda, balki kommunikativ va badiiy-estetik funksiyalarni bajarishda ham markaziy ahamiyat kasb etadi. Ingliz tilidagi zookomponentli maqollar ko'pincha universal metaforik konnotatsiyalarni aks ettiradi va individual psixologik holatlarni, ijtimoiy munosabatlarni hamda global madaniy qadriyatlarni ifodalashda keng qo'llaniladi. Shu bilan birga, o'zbek tilidagi maqollarda hayvon obrazlari milliy mentalitet, urf-odatlar va xalq og'zaki ijodining tarixiy konteksti bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularning lingvopoetik va semantik imkoniyatlari milliy madaniyatning nozik jihatlarni aks ettirishga xizmat qiladi. Digital kommunikatsiya sharoitida zookomponentli maqollarning qo'llanilishi yanada boy ma'no qatlamlarini hosil qiladi. Ijtimoiy tarmoqlarda, forumlarda va bloglarda hayvon metaforalari zamonaviy kontekstga moslashib, ba'zan an'anaviy ma'nolardan farq qiluvchi yangi konnotatsiyalar kasb etadi. Ular hazil, sarkazm, ijtimoiy tahlil yoki hissiy ifoda vositasi sifatida ishlatiladi. Shu holat ularning kommunikativ va estetik funksiyalarini yanada kengaytiradi. Lingvopoetik tahlil shuni ko'rsatdiki, hayvon obrazlari maqollarda badiiy-estetik effekt yaratishda muhim vosita sifatida ishlatiladi. Ingliz va o'zbek tillarida hayvon metaforalari tinglovchi yoki o'quvchi e'tiborini jalb qilish, hissiy ta'sir o'tkazish va matnning ifodaviyligini oshirishda samarali hisoblanadi. Digital kommunikatsiyada esa bu metaforalar qisqa, sodda va tushunarli shaklda qo'llanilib, ularning samaradorligini oshiradi. Solishtirma tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, ingliz tilidagi hayvon metaforalari ko'proq global madaniyatga mos universal obrazlarda ifodalanadi, o'zbek tilida esa ular milliy mentalitet va ijtimoiy qadriyatlar bilan chambarchas bog'liq. Bu esa zookomponentli maqollarning lingvopoetik va semantik imkoniyatlarini chuqurroq tushunishga xizmat qiladi. Tahlil davomida aniqlanishicha, raqamli kommunikatsiya sharoitida zookomponentli maqollar yangi ijtimoiy va madaniy kontekstlarga moslashib, o'z ma'nolarini boyitadi. Bu jarayon til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yanada ochib beradi va zamonaviy kommunikatsiyada xalq og'zaki ijodining ahamiyatini yanada kuchaytiradi. Shu bilan birga, zookomponentli maqollar lingvopoetik, semantik va kognitiv jihatdan boy bo'lib, ularning digital kommunikatsiyadagi qo'llanilishi tilning funksional va badiiy imkoniyatlarini kengaytiradi. Shunday qilib, tadqiqot tahlili ingliz va o'zbek zookomponentli maqollarining lingvopoetik va semantik salohiyatini ochib beradi, ularning digital kommunikatsiyada yangi ma'no va konnotatsiyalar kasb etishini isbotlaydi va tilshunoslik hamda madaniyatshunoslik sohalariga amaliy va nazariy hissa qo'shadi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot ingliz va o'zbek tillaridagi zookomponentli maqollarning raqamli kommunikatsiya kontekstida lingvopoetik va semantik xususiyatlarini o'rganishga qaratilgan bo'lib, uning natijalari til, madaniyat va digital kommunikatsiya o'rtasidagi chuqur bog'liqlikni aniq ko'rsatdi. Tadqiqot shuni isbotladiki, hayvon metaforalari nafaqat semantik ma'no uzatishda, balki kommunikativ va badiiy-estetik funksiyalarni amalga oshirishda ham muhim vosita hisoblanadi. Solishtirma tahlil orqali ingliz va o'zbek zookomponentli maqollarining lingvopoetik va semantik xususiyatlari aniqlanib, ular

o‘zaro farqlari va o‘xshashliklari belgilandi. Ingliz tilidagi maqollar ko‘proq universal va global madaniyatga mos metaforik obrazlarda ifodalanadi, o‘zbek tilida esa hayvon metaforalari milliy mentalitet, xalq urf-odatlari va tarixiy madaniy kontekst bilan chambarchas bog‘liq. Shu jihat til va madaniyatning o‘zaro bog‘liqligini yanada ravshan tasvirlashga imkon berdi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, digital kommunikatsiya sharoitida zookomponentli maqollar yangi ma‘nolar va konnotatsiyalar kasb etadi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va forumlarda ular hazil, sarkazm, hissiy ifoda yoki ijtimoiy tahlil vositasi sifatida qo‘llaniladi. Bu esa zookomponentli maqollarning kommunikativ va estetik funksiyalarini yanada kengaytiradi, ularning lingvopoetik salohiyatini oshiradi. Lingvopoetik va semantik tahlil natijalari shuni ko‘rsatdiki, hayvon obrazlari maqollarda badiiy-estetik effekt yaratishda, matnning ifodaviyligini oshirishda va o‘quvchi yoki tinglovchining hissiy e‘tiborini jalb qilishda samarali vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, digital kommunikatsiyada bu metaforalar qisqa va sodda shaklda ishlatilib, ularning samaradorligini yanada oshiradi. Shu asosda tadqiqot yakuniy xulosalarini chiqarish mumkinki, zookomponentli maqollar ingliz va o‘zbek tillarida lingvopoetik, semantik va kognitiv jihatdan boy bo‘lib, ularning raqamli kommunikatsiyadagi qo‘llanilishi tilning funksional va badiiy imkoniyatlarini kengaytiradi. Tadqiqot shuningdek, til va madaniyat o‘rtasidagi bog‘liqlikni chuqurroq tushunishga, xalq og‘zaki ijodining zamonaviy kommunikatsiyadagi ahamiyatini aniqlashga, shuningdek, solishtirma tilshunoslik, lingvopoetika va internet lingvistikasi sohalariga amaliy va nazariy hissa qo‘shishga xizmat qiladi. Shunday qilib, tadqiqotning asosiy natijasi shundan iboratki, ingliz va o‘zbek zookomponentli maqollari lingvopoetik va semantik jihatdan boy bo‘lib, ularning raqamli kommunikatsiyada yangi ma‘no va konnotatsiyalar kasb etishi tilshunoslik, madaniyatshunoslik va digital kommunikatsiya tadqiqotlari uchun muhim ilmiy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Lakoff, G., & Johnson, M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
2. Kövecses, Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford University Press.
3. Gibbs, R. W. *The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language, and Understanding*. Cambridge University Press.
4. Crystal, D. *Language and the Internet*. Cambridge University Press.
5. Biber, D., Conrad, S., & Reppen, R. *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge University Press.
6. Ungerer, F., & Schmid, H. J. *An Introduction to Cognitive Linguistics*. Pearson Longman.
7. Yus, F. *Cyberpragmatics: Internet-Mediated Communication in Context*. John Benjamins.
8. Uralova, Oysuluv Poyan qizi. *Semantic and Mental Analysis of English and Uzbek Proverbs with Zoonym Components*. *World Bulletin of Social Sciences*, Vol. 31 (2024): 59–62 — maqolada ingliz va o‘zbek tillaridagi zoonim komponentli maqollarning semantik va mental jihatlari tahlil qilingan.
9. Uralova Oysuluv Poyan qizi. *Maqollar milliy madaniyat belgisi sifatida. Gumanitar fanlar ilmiy axboroti* (2025) — maqollarning milliy madaniy semantik xususiyatlarini o‘rganishga bag‘ishlangan ilmiy maqola.
10. Uralova Oysuluv Poyan qizi. *Ingliz va o‘zbek tillarida Dog/It komponentli maqollar semantikasi. Muallim|Teacher, №6* (2023) — zookomponentli maqollarning semantik tahlili.